Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2024/6882

2024 11 28

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė

Amazonės atogrąžų miškų naikinimas. Poveikis klimato kaitai ir pasaulio aplinkai, pasekmės įmonėms, darbuotojams ir gyventojams

(nuomonė savo iniciatyva)

(C/2024/6882)

Pranešėjai: **Josep PUXEU, Carlos SILVA, John COMER**

Patarėjos:	Mercedes BLAZQUEZ GARCIA-IBARROLA (pranešėjo patarėja, II grupė) Emmanuella DOUSSIS (pranešėjo patarėja, III grupė) Marta SCARPATO (patarėja, II grupė)
Plenarinės asamblėjos sprendimas	2024 1 18
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnio 2 dalis
Atsakingas skyrius	Išorės santykių komisija
Priimta skyriuje	2024 7 17
Priimta plenarinėje sesijoje	2024 9 19
Plenarinė sesija Nr.	590
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	130 / 0 / 1

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui (EESRK) susirūpinimą kelia ryšys tarp Amazonės atogrąžų miškų naikinimo ir klimato kaitos. EESRK mano, kad reikia išnagrinėti šio miškų naikinimo priežastis, kad būtų galima parengti veiksmingą klimato kaitos švelninimo politiką, kartu atsižvelgiant į būtinybę užtikrinti teisingą pertvarką ir vietos bendruomenių žmogaus, socialines ir aplinkos teises. Parama smulkiesiems ūkininkams ir čiabuvių bendruomenėms turi būti viena iš svarbiausių sprendimų, kaip apsaugoti Amazonės atogrąžų miškus, kartu skatinant darnų vystymąsi ir prekybą, dalių.

1.2. Šios nuomonės tikslas – apžvelgti EESRK požiūrį į miškų naikinimą ir didžiulį miškų naikinimo poveikį klimato kaitai, biologinei įvairovei ir aplinkai tiek visame pasaulyje, tiek vietos bendruomenėse, įskaitant ūkininkus, įmones ir ypač čiabuvius.

1.3. Kovos su miškų naikinimu priemonės turi būti taikomos visoms pagrindinėms pavojų miškams keliančioms prekėms. Jos turi apimti veiksmus tiek pasiūlos, tiek paklausos srityse, reglamentuojant prekybą ir gamybą. Be to, dėl tokių priemonių reikės susitarti su partneriais, o tam, kad jos būtų veiksmingos, tokia partnerystė turės būti pliuralistinė, apimanti tiek atitinkamų prekių gamintojus, tiek jų vartotojus. Įgyvendinimui užtikrinti reikės sutartų stebėsenos, atsekamumo ir skaidrumo sistemų, kad visi galėtų matyti, kurios prekės atitinka reikalaujamus standartus, o kurios – ne.

1.4. Geopolitiniu, aplinkosaugos ir geoekonominiu požiūriais Europos Sąjungai būtina stiprinti bendradarbiavimą su Lotynų Amerikos šalimis. Būtina bendradarbiauti su visomis Amazonės biomui priklausančiomis šalimis, ypač su Brazilija. Didelis pavojus kyla ir kitiems biologinės įvairovės požiūriu itin svarbiems biomams, pavyzdžiui, Čako, Serado ir Pantanalio.

1.5. Pasirašius subalansuotą Pietų Amerikos šalių bendrosios rinkos (MERCOSUR) ir ES strateginės partnerystės sutartį būtų sukurta stabili prekybos skatinimo sistema, kartu užtikrinant aplinkosaugos ir darbo aspektus, įskaitant kovą su miškų naikinimu. Šis susitarimas turi būti grindžiamas prielaida, kad vykdant prekybą neturėtų blogėti aplinkos būklė ar darbo sąlygos, prekyba turi būti skatinamas darnus vystymasis. Susitarimu turi būti skatinama glaudi abiejų šalių integracija, modernios ir pažangios regioninės vertės grandinės, mažesnės prekybos sąnaudos ir mažesnis netikrumas.

1.6. EESRK gali prisidėti pateikdamas rekomendacijų, kaip stiprinti pasitikėjimą, nustatydamas sritis, kuriose ES ir Brazilija galėtų bendradarbiauti, ir numatydamas būdus sinergijai užtikrinti. EESRK taip pat gali atlikti pagalbinį vaidmenį plėtodamas prasmingą dialogą su partneriais Lotynų Amerikos šalyse ir stiprindamas pasitikėjimą, kad perėjimas prie tausios žemėnaudos padėtų užtikrinti didesnę gerovę.

1.7. Galiausiai EESRK atlieka Europos Sąjungos institucijų ir pilietinės visuomenės jungiamosios grandies funkciją. EESRK atstovaujama organizuota pilietinė visuomenė turi teisę prasmingai išsakyti savo nuomonę dėl to, kaip ES bendradarbiauja su Amazonės baseino šalimis, kad apsaugotų Amazonės atogrąžų miškus, kartu skatindama darnų vystymąsi, prekybą ir paramą smulkiųjų ūkininkų bei čiabuvių bendruomenių teisėms.

1.8. Negalima ignoruoti kritinio miškų naikinimo poveikio visuomenei, aplinkai ir verslui. Brazilija, kuriai priklauso didžiausi Amazonės baseino ištekliai, atlieka labai svarbų vaidmenį kovojant su miškų naikinimu, o jos tikslas – iki 2030 m. visiškai sustabdyti neteisėtą miškų naikinimą. Naujoji vyriausybė ėmėsi ryžtingų veiksmų, kad aplinkosaugos klausimas taptų vienu iš pagrindinių jos politinės darbotvarkės prioritetų. 2025 m. Belene bus surengtas aukščiausiojo lygio susitikimas klimato kaitos klausimais (COP30).

1.9. EESRK mano, kad priemonių reikėtų imtis deramai atsižvelgiant į Lotynų Amerikos šalių partnerių suverenitetą, skaidrumą ir kompensacijas, nes už atogrąžų miškų išsaugojimą atsakingos visos šalys, gaunančios naudos iš ten augančių miškų.

1.10. Šiems tikslams pasiekti reikia naujos ES ir Lotynų Amerikos santykių paradigmos ir mechanizmų, grindžiamų mokslinių duomenų ir žinių mainais. EESRK paragino sukurti greitojo reagavimo priemonę, kuria būtų padedama žmonėms ir pilietinei visuomenei, saugantiems miškus ES viduje ir už jos ribų, ir remiamas teisingas šių žmonių perėjimas prie tvaresnių būdų ir praktikos. Vis daugiau ūkininkų ir smulkiųjų ūkininkų bendradarbiauja su vietos, Europos ir tarptautiniais partneriais dokumentuodami atsakingą praktiką pagal sertifikavimo schemas arba kraštovaizdžio iniciatyvas.

1.11. EESRK mano, kad didžiausias ES klimato diplomatijos uždavinys – bendradarbiauti su šalimis partnerėmis siekiant didinti jų klimato srities užmojus, kartu remiant pažeidžiamiausius asmenis. Klimato kaita turi būti laikoma ir aplinkos, ir socialine problema, kuriai spręsti turi būti ieškoma sprendimų, padedančių įveikti įvairius iššūkius, be kita ko, kovoti su skurdu ir nelygybe, maisto ir vandens stygiumi, biologinės įvairovės nykimu ir sveikatos krizėmis.

1.12. EESRK pripažįsta, kad ne visos šalys turi finansinių ir technologinių pajėgumų arba būtinų gebėjimų stiprinimo išteklių, kad galėtų įgyvendinti su klimato kaita susijusią pertvarką. ES turi vadovauti viešųjų ir privačiųjų finansinių šaltinių sutelkimui, kad padėtų šalims partnerėms suvaldyti Europos žaliojo kurso poveikį ekonominiu, žaliuoju ir socialiniu požiūriu, kuriuo grindžiami teisingos pertvarkos planai.

2. **Nuomonės tikslas**

2.1. Šios nuomonės tikslas – išdėstyti bendrą EESRK požiūrį į Amazonės atogrąžų miškų naikinimo klausimą ir atkreipti dėmesį į poveikį klimato kaitai, biologinei įvairovei ir pasaulio aplinkai bei pasekmes ūkininkavimui, įmonėms, darbuotojams ir vietos bendruomenėms. Šioje nuomonėje taip pat nagrinėjamos Amazonės atogrąžų miškų naikinimo ir kovos su klimato kaita politikos sąveikos pasekmės ekonominiams ir prekybos srautams tarp Europos Sąjungos ir MERCOSUR. Ji visų pirma skirta neseniai išrinktiems Europos Parlamento nariams, naujajai Europos Komisijai ir Tarybai.

2.2. EESRK nori užimti institucinę poziciją ir išdėstyti ES organizuotos pilietinės visuomenės nuomonę dėl itin svarbaus Amazonės atogrąžų miškų – vietos ir čiabuvių bendruomenių namų – vaidmens saugant biologinę įvairovę, švelninant klimato kaitą ir prisitaikant prie jos, užtikrinant pasaulio maisto produktų gamybą ir absorbuojant bei fiksuojant anglies dioksidą. Išsaugant miškus didinamas žemės ūkio tvarumas, dirvožemio ir vandens apsauga. Kova su miškų naikinimu turėtų atitikti 2015 m. Paryžiaus susitarime dėl klimato kaitos ir 2019 m. Europos žaliojo kurso komunikate nustatytus teisingos pertvarkos reikalavimus, užtikrinant, kad čiabuvių tautos galėtų vystytis, pagal TDO konvenciją Nr. 169 dėl čiabuvių tautų ir genčių nepriklausomose šalyse.

3. **Bendrosios pastabos**

3.1. Maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO) ir Lotynų Amerikos ir Karibų baseino ekonomikos komisijos (ECLAC) duomenimis, pasaulio miškai užima 4,06 mlrd. hektarų (ha) plotą; jis sudaro 31 proc. planetos sausumos paviršiaus ir jame gyvena pusė visų rūšių. Daugiau kaip pusė (54 proc.) šio ploto yra vos penkiose šalyse: Rusijoje, Brazilijoje (antroji miškingiausia šalis), Kanadoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Kinijoje. Brazilijoje auga 53,3 proc. Pietų Amerikos miškų (497 mln. ha), tačiau per pastaruosius 30 metų jos miškų plotas sumažėjo 92,3 mln. ha (antroje vietoje esančiame Paragvajuje miškų plotas sumažėjo 9,4 mln. ha).

3.2. 1990–2020 m. miškų plotas Lotynų Amerikoje ir Karibuose nuolat mažėjo – nuo 53 proc. iki 46 proc.; prarasta 138 mln. ha miškų – pusė Argentinos ploto. Vien dėl miškų naikinimo išmetama 11 proc. šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio. Dirvožemio ir jame esančių mineralų apsauga yra labai svarbi žemės ūkio ir gyvulininkystės veiklai, taip pat žmonių išlikimui. Miškų naikinimas turi įtakos klimato kaitai, nes sukelia dykumėjimą, dirvožemio eroziją, gaisrus, potvynius, sausras ir vabzdžių platinamas ligas. Mokslinių tyrimų duomenys įspėja, kad esant dabartiniam miškų naikinimo tempui Amazonės baseinas iki 2050 m. gali tapti savana.

3.3. Žemės ūkis priklauso nuo biologinės įvairovės, o biologinė įvairovė – nuo miškų. Daugiau kaip 75 proc. pasaulio maistinių kultūrinių augalų yra priklausomi nuo gyvūnų atliekamo apdulkinimo. Pramonės sektoriai priklauso nuo genetinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų, kurios yra būtinos gamybai (vaistų, įskaitant antimikrobines medžiagas). Nuo gamtos priklauso daugiau kaip pusė BVP, be kita ko, trys ekonomikos sektoriai (statybos, žemės ūkio ir maisto bei gėrimų).

3.4. Daugėja klimato kaitos poveikio maistui ir mitybai įrodymų. Europos aplinkos agentūros atliktoje išsamioje analizėje įrodomas temperatūros ir kritulių pokyčių, ekstremalių meteorologinių reiškinių ir pasikeitusių kenkėjų ir ligų modelių, dėl kurių toliau plinta gyvulių infekcijos, poveikis žemės ūkiui ir žuvininkystei.

3.5. 7,4 mln. km² ploto Amazonės baseinas, apimantis dalį Bolivijos, Brazilijos, Kolumbijos, Ekvadoro, Gajanos, Peru, Surinamo ir Venesuelos teritorijų, sudaro 4,9 proc. pasaulio žemyninio ploto, kuris apytiksliai atitinka 27 šalių Europos Sąjungos plotą. Amazonės baseine auga daugiausia atogrąžų miškų pasaulyje (885 mln. ha), iš jų 60 proc. – Brazilijoje. Brazilija biologinės įvairovės požiūriu laikoma turtingiausia pasaulio ekosistema. Apskaičiuota, kad Amazonės baseine gyvena 28 mln. asmenų; čia įsikūrę mažiausiai 400 čiabuvių tautų, kalbančių daugiau kaip 300 kalbų.

3.6. Iš Brazilijos nacionalinio kosmoso tyrimų instituto (INPE) Teisinio Amazonijos regiono miškų naikinimo palydovinės stebėsenos projekto (PRODES) 1988–2020 m. palydovinių nuotraukų aiškiai matyti, kad miškus išstūmė miškų plantacijos (1986–2019 m. jų plotas padidėjo 274 proc.), žemės ūkis (160 proc.) ir gyvulininkystės (ganymo) veikla (nuo 2000 m. jos mastas mažėja). Viena iš pagrindinių Amazonės miškų naikinimo priežasčių taip pat yra naftos, dujų ir svarbiausiųjų naudingųjų iškasenų gavybos pramonė. 2023 m. prarasta 9 064 km² miško ploto (šis rodiklis sumažėjo 28,2 proc., nors prieš tai penkerius metus didėjo). Nuo miškų naikinimo labiausiai kenčia Brazilijos Paros, Amazonės ir Mato Groso regionai. Didelis pavojus kyla ir kitiems labai svarbiems biomams, pavyzdžiui, Čako, Pantanalio ir Serado biomams, kuriuose miškų naikinimo mastas 2022 m. išaugo 25 proc., o 2023 m. – 3 proc.

3.7. Miškų naikinimas daro didelį socialinį ir ekonominį poveikį ir poveikį aplinkai, o kovojant su miškų naikinimu ir klimato kaita Brazilija tradiciškai atlieka vieną iš pagrindinių vaidmenų. 2023 m. Dubajuje vykusioje Jungtinių Tautų klimato kaitos konferencijoje (COP28) aplinkosaugos klausimai ir atogrąžų miškų apsauga vėl tapo Brazilijos vyriausybės darbotvarkės prioritetais.

3.8. Brazilijos prezidentas Luiz Inácio Lula da Silva ir aplinkos ministrė, aplinkosauginink Marina Silva patvirtino, kad Brazilija yra pasirengusi kovoti su klimato kaita pakoreguodama savo tikslus ir siekdama iki 2030 m. visiškai sustabdyti Amazonės miškų naikinimą. Tai – puikus postūmis, ir Belene, Brazilijos Amazonės baseino širdyje, vyksianti 29-oji klimato kaitos konferencija (COP30) bus istorinė galimybė pradėti diskusijas su naujai išrinktu Europos Parlamentu.

3.9. L. I. Lula da Silva dar kartą patvirtino įsipareigojimą iki 2030 m. Brazilijoje visiškai panaikinti neteisėtą miškų naikinimą pasitelkiant tokius mechanizmus kaip neseniai paskelbta partnerystė su Amazonės fondu ir projektu „Floresta +“, pagal kurią, siekiant kovoti su Amazonės miškų naikinimu ir miškų gaisrais, savivaldybėms bus išmokėta 730 mln. BRL (apie 132 mln. EUR). Šis projektas yra Brazilijos veiksmų plano dėl miškų naikinimo teisiniame Amazonijos regione prevencijos ir kontrolės (PPCDAm) dalis; pagal jį savivaldybėms, kurios labiausiai prisideda prie miškų naikinimo, bus teikiama finansinė parama. 11,6 proc. Brazilijos teritorijos sudaro čiabuvių žemė; per pastaruosius pusantrų metų buvo nustatytos 10-ies čiabuvių teritorijų ribos. Šios iniciatyvos atspindi naują pasiryžimą pakeisti padėtį.

3.10. Brazilijos 2023–2027 m. veiksmų planuose pabrėžiama, kad iki 2027 m. federalinių valstybinių miškų, kuriems taikoma koncesija, plotas bus išplėstas iki 5 mln. hektarų, kovai su miškų naikinimu bus skiriama daugiau žmogiškųjų išteklių, o nusikaltimų aplinkai nuotoliniam stebėjimui bus naudojamas dirbtinis intelektas. Pagrindiniai veiksmų ramsčiai grindžiami tvariomis ir ekonomiškomis alternatyvomis, aplinkos kontrole ir stebėsena, teritorijų ir žemėnaudos planavimu ir teisėkūros bei ekonominėmis priemonėmis, kuriomis siekiama sustabdyti miškų naikinimą, pavyzdžiui, anglies dioksido rinka.

3.11. EESRK palankiai vertina šiuos teigiamus pokyčius ir tikisi, kad kovos su miškų naikinimu politika padės pasiekti teigiamų rezultatų, tinkamai atsižvelgiant į būtiną skaidrumą ir būtinybę užtikrinti Lotynų Amerikos šalių partnerių suverenitetą ir kompensacijas joms, siekiant bendro intereso išsaugoti Amazonės aplinką. EESRK taip pat mano, kad miškų išsaugojimas neturėtų būti tapatinamas su ekonomikos augimo ir apsirūpinimo maistu saugumo atsisakymu. Daugiausia sunkumų kyla siekiant suderinti Amazonės ir čiabuvių tautų bei vietos bendruomenių pagrindinių teisių apsaugą su ekonomikos atgaivinimu, skurdo mažinimu ir teisingos pertvarkos įgyvendinimu nė vieno nepaliekant nuošalyje.

3.12. Atogrąžų miškai yra pragyvenimo šaltinis pažeidžiamiausiems gyventojams. Tačiau platesniu mastu jų kaip ištekliaus indėlis į šio paregionio nacionalinę ekonomiką yra labai mažas: sudaro mažiau nei 2 proc. BNP, išskyrus Braziliją, kur jų indėlis sudaro 5 proc. BNP. Tačiau neoficialioje ekonomikoje, ypač kaimo ir čiabuvių gyvenvietėse, miškai atlieka labai svarbų vaidmenį kaip pagrindinis gyventojų pragyvenimo šaltinis, kuris suteikia maisto, vandens, statybinių medžiagų ir kitų miško produktų. Šiame biome gyvena ir dirba apie 28 mln. žmonių ir jiems reikia stabilių, deramų, kokybiškų ir saugių darbo vietų, kad jie galėtų užsidirbti pragyvenimui iš veiklos, kuri suteikia pridėtinės vertės, pradedant agroekologija ir baigiant nauja ekonomine veikla, susijusia su ateities medicina, kuriai svarbiausia išsaugoti miškus. Reikia užtikrinti ir išsaugoti sąžiningas kainas ir stabilų užimtumą kaip pragyvenimo šaltinį.

3.13. Todėl reikia užmegzti naujus ES ir Amazonės regiono šalių santykius, grindžiamus techninėmis ir mokslo žiniomis, siekiant kovoti su šalutiniu neteisėtos veiklos šiuose miškuose poveikiu, pavyzdžiui, prekyba narkotikais, medienos ruoša ir neteisėta kasyba. Pagal tarptautinių finansinių kompensacijų iniciatyvas gali būti skiriama lėšų dalyvaujamiesiems moksliniams tyrimams, naujomis technologijomis grindžiamo aukštojo mokslo programoms ir ES sprendimus priimančių asmenų bei dėl šios padėties kenčiančių vietos grupių dialogui skirtų erdvių atvėrimui. Neseniai atnaujintas EESRK ir Brazilijos tvaraus ekonominio ir socialinio vystymosi tarybos dialogas yra geras atspirties taškas šioje srityje.

3.14. Neseniai bendradarbiaujant su Pietų Amerikos šalimis, kurios priklauso šiam biomui, pradėta įgyvendinti ES programa „Amazonia+“ bus grindžiama regioninėmis iniciatyvomis, taikant mechanizmą, kuriuo vietos bendruomenės, įskaitant čiabuvių tautas, įtraukiamos į miškų valdymą ir tiekimo grandinių žalinimą. Be to, siekiant užtikrinti, kad miškų išsaugojimas išliktų pelninga veikla, taikant kompensavimo vietos bendruomenėms mechanizmus gali būti skatinama naudoti strategijos „Global Gateway“ lėšas. Vienas iš pažangos ir miškų išsaugojimo derinimo pavyzdžių yra Atogrąžų miškų išsaugojimo fondas (angl. *Tropical Forest Forever Fund*).

3.15. ES jau seniai prisideda prie miškų naikinimo, nes suvartoja didelę dalį susijusių produktų. Priėmus 2019 m. Europos žaliąjį kursą ir ES biologinės įvairovės strategiją iki 2030 m., ES ėmėsi tolesnių veiksmų. Remiantis ES statistiniais duomenimis, Europa yra viena didžiausių žaliavų, siejamų su miškų naikinimu, importuotojų, įskaitant 50 proc. pasaulio kavos ir 60 proc. kakavos importo. Poveikio vertinimo tyrimuose apskaičiuota, kad dėl šių produktų vartojimo vien ES miškų naikinimo mastas iki 2030 m. padidėtų maždaug 248 000 hektarų per metus. ES yra įsipareigojusi apsaugoti ekosistemas prie savo sienų vykdydama su miškų naikinimu siejamų produktų kontrolę.

3.16. Šie veiksmai apima Miškų naikinimui įtakos neturinčių produktų reglamentą dėl su miškų naikinimu ir alinimu siejamų produktų, t. y. alyvpalmių aliejaus, sojų, medienos, kakavos, kavos, galvijų ir kaučiuko (tačiau šį sąrašą galima išplėsti), tiekimo ES rinkai ir jų eksporto iš ES. Šiuo reglamentu nustatoma trijų pakopų šalių ar jų dalių vertinimo sistema, pagal kurią jos priskiriamos vienai iš trijų rizikos kategorijų, numatomas kontrolės ir stebėsenos mechanizmas ir kontrolės įgaliojimai perduodami valstybių narių kompetentingoms institucijoms. Esminiai šios politikos elementai turėtų būti vartotojų informavimas ir apsauga.

3.17. ES aplinkos teisės aktų poveikis atitinkamoms vertės grandinėms gali būti įvairus ir sunkiai prognozuojamas, nes jis priklauso nuo daugelio veiksnių: kiekvienos vertės grandinės pasirengimo, galimybių naudotis technologijomis ar finansavimu, kiekvienos šalies rizikos klasifikacijos, gamintojų ir prekiautojų priimtų sprendimų, kainų elastingumo, paklausos kitose, ne ES rinkose ir kt. Gali būti daromas didžiulis poveikis prekybos srautams, o prekių eksportas galėtų būti nukreipiamas į sparčiau augančias rinkas. Pažeidžiamiausios bus labai mažos ir mažosios įmonės, nes joms sunku laikytis atsekamumo ir aplinkosaugos reikalavimų ir atlaikyti susijusias išlaidas.

3.18. ES ir MERCOSUR susitarimas turi būti grindžiamas prielaida, kad vykdant prekybą neturėtų blogėti aplinkos būklė ar darbo sąlygos, prekyba turi būti skatinamas darnus vystymasis. EESRK reikalauja, kad šiuo susitarimu būtų užtikrinta stabili prekybos srautų, aplinkos apsaugos standartų ir darbuotojų teisių taisyklių reguliavimo sistema. Reikia išlaikyti susitarimo ekonominės naudos ir socialinių bei aplinkos aspektų pusiausvyrą. Be to, juo turi būti skatinama glaudi ES ir Lotynų Amerikos integracija, modernių ir pažangių regioninių vertės grandinių kūrimas, mažesnės prekybos sąnaudos ir mažesnis netikrumas. Geoekonominiu požiūriu ES bus pirmoji didžioji prekybos partnerė, įforminusi susitarimą su MERCOSUR: nei JAV, nei Kinija neturi panašaus prekybos susitarimo, todėl nereikėtų pamiršti jo geopolitinės, geoekologinės ir geoekonominės svarbos.

3.19. Brazilija atlieka labai svarbų vaidmenį vertinant miškų naikinimo situaciją, visų pirma Brazilijai priskiriamoje Amazonės regiono dalyje. Susitarimo ratifikavimas gali padėti užtikrinti darnų vystymąsi ir stabilią bei patikimą aplinkos teisės aktų, ypač susijusių su kova su miškų naikinimu, vykdymo užtikrinimo teisinę sistemą. Kartu juo reikėtų užtikrinti, kad būtų patenkinti teisėti pilietinės visuomenės reikalavimai ir garantuojamos pažeidžiamų asmenų žmogaus, socialinės ir darbo teisės, laikantis mechanizmų, nustatytų pagrindinėse Tarptautinės darbo organizacijos konvencijose, visų pirma susijusiose su deramu darbu. Jis taip pat suteikia galimybę Lotynų Amerikos ir Europos įmonėms bendradarbiauti perduodant žinias, palaikyti bendradarbiavimą technologijų srityje ir diegti daugiau inovacijų.

4. **Konkrečios pastabos**

4.1. EESRK jau yra išreiškęs susirūpinimą dėl Europos žaliojo kurso, visų pirma ES kovos su miškų naikinimu politikos, įgyvendinimo ekonominio ir socialinio poveikio. Be to, tiesioginį poveikį miškų naikinimui darys skurdo mažinimas, galimybių turėti deramas ir orias gyvenimo sąlygas, įskaitant geresnes darbo vietas, suteikimas ir didinimas, taip pat investavimas į kaimo vietovių vystymąsi. EESRK taip pat pripažino, kad mažinant miškų naikinimą reikia atsižvelgti į kultūrinę miško svarbą, ypač kaimo ir miškų bendruomenėms.

4.2. Nuomonėje „Miškų naikinimo ir alinimo, siejamo su ES rinkai pateikiamais produktais, rizikos mažinimas“ EESRK pabrėžė, kad svarbu bendradarbiauti su šalimis gamintojomis siekiant padėti ES šalinti pagrindines miškų naikinimo priežastis.

4.3. EESRK paragino sukurti greitojo reagavimo priemonę, kuria būtų padedama žmonėms ir pilietinei visuomenei, saugantiems miškus ES viduje ir už jos ribų. Didžioji dauguma ūkininkų ir smulkiųjų ūkininkų nevykdo neteisėtos veiklos ir nenaikina miškų. Vis daugiau ūkininkų ir smulkiųjų ūkininkų bendradarbiauja su vietos, Europos ir tarptautiniais partneriais dokumentuodami atsakingą praktiką pagal sertifikavimo schemas arba kraštovaizdžio iniciatyvas. ES turi bendradarbiauti su šalimis gamintojomis, kad paremtų teisingą šių žmonių perėjimą prie tvaresnių būdų ir praktikos. Europos Komisija turi nedelsdama pateikti aiškių gairių, kaip spręsti problemas, atsirandančias dėl Reglamento dėl miškų naikinimo įgyvendinimo Europos Sąjungoje anomalijų.

4.4. Be to, nuomonėje dėl Europos Sąjungos klimato diplomatijos EESRK pažymėjo, kad didžiausias ES klimato diplomatijos uždavinys yra bendradarbiauti su šalimis partnerėmis siekiant didinti jų klimato srities užmojus, kartu remiant pažeidžiamiausius asmenis. EESRK taip pat patvirtino, kad propaguoja holistinį požiūrį. Komitetas klimato kaitą laiko ne tik aplinkosaugos problema, reikalaujančia techninių ar elgesio sprendimų, bet ir socialine problema, kurios sprendimai apima ekonominius, politinius, kultūrinius ir institucinius pokyčius. Kai kurie iš šių sprendimų gali pakeisti visuomenę taip, kad būtų sprendžiamos įvairios problemos, susijusios su klimato kaita ir atsparumo didinimu, įskaitant kovą su skurdu ir nelygybe, maisto ir vandens stygiumi, biologinės įvairovės nykimu ir sveikatos krizėmis. Kartu šių problemų sprendimai gali padėti švelninti klimato kaitą ir prisitaikyti prie jos. Dėl šios priežasties klimato diplomatija turėtų būti neatsiejama visa apimančios strategijos dalis, laikantis ES įsipareigojimų siekti JT darnaus vystymosi tikslų.

4.5. EESRK pripažįsta, kad ne visos šalys turi finansinių ir technologinių pajėgumų arba nestiprina būtinų gebėjimų, kad galėtų įgyvendinti su klimato kaita susijusią pertvarką. Siekdamas gerinti gebėjimus ir įgūdžius, EESRK remia universitetų susitarimus, kuriais skatinamos švarios technologijos ir siekiama karjeros, susijusios, be kita ko, su sveiku miškų naudojimu. ES turėtų imtis iniciatyvos ir plėtoti infrastruktūros, finansavimo ir valdymo strategijas, sutelkdama viešuosius ir privačiuosius finansinius šaltinius, kad padėtų šalims partnerėms valdyti Europos žaliojo kurso poveikį, skatintų jų ekonomikos įvairinimą, formuotų teisingos pertvarkos planus ir remtų prisitaikymo prie klimato kaitos bei rizikos valdymo projektus, kad būtų išvengta pažeidžiamumo klimato srityje rizikos ir ji būtų sumažinta.

4.6. Neseniai ES pradėjo įgyvendinti strategiją „Global Gateway“ – iniciatyvą, pagal kurią 2021–2027 m. laikotarpiu bus užtikrinta 300 mlrd. EUR investicijų. Strategija „Global Gateway“ sprendžiami pagrindiniai pasauliniai uždaviniai palaikant regioninį ir dvišalį bendradarbiavimą. Kovoti su klimato kaita, skatinti energetikos ir skaitmeninę pertvarką ir apsaugoti miškus visų pirma siekiama prioritetinėmis partnerystėmis su Lotynų Amerika ir Brazilija. Lotynų Amerikai numatyta antra pagal dydį strategijos „Global Gateway“ biudžeto dalis, todėl labai svarbu žinoti, kokia procentinė dalis bus skirta projektams, kuriuose dalyvauja pilietinė visuomenė ir kurie skirti pilietinei visuomenei. Dvišalio bendradarbiavimo projektai („Amazonia+“, „Europos horizontas“, „EUROsociAL+“, EUROCLIMA+, „Green Al Invest“ ir kt.) padės kovoti su nelygybe ir užtikrinti teisingą perėjimą prie tvaresnių būdų.

4.7. ES yra pasiryžusi sušvelninti naujausių aplinkos teisės aktų įgyvendinimo poveikį bendradarbiaudama regioniniu lygmeniu. Tuo tikslu ES pradėjo įgyvendinti 2021–2027 m. laikotarpiui skirtą Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonę (KVTBP) „Globali Europa“. KVTBP „Globali Europa“ skirtas bendras 79 mlrd. EUR biudžetas ir numatyta keletas priemonių, kad ES galėtų pritraukti investicijų, visų pirma naudojantis „Europos darnaus vystymosi fondu +“ (EDVF+).

Briuselis, 2024 m. rugsėjo 19 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Oliver RÖPKE